Ridiculæ sunt speciæ gemmarum dictæ, *ridendaquè* gemmarum *super porphyritem lævigatio*: nam propter duritiem lapidum vel gemmarum abraditur simul aliquid de porphyritide vel mortario, in quo subinde præparatio instituitur; ut tantum sit, ac ⚹ vel arena admisceretur ejus pulverisatis gemmis. Cujusnam erunt ergò talia composita efficaciæ?

Idem *judicium* esto de *Tinctura ex gemmis calcinatis cum spiritu vini extractis*, quæ certè virtutes, aut nullas aut paucissimas obtinet: Nam *in gemmis omnibus paucissima est Tinctura*, & si quæ inest, ea tàm intimè *arctissimeque coàluit cum principio salino gemmas coagulante, ut si non impossibile, certè difficillimum sit, integram elicere tincturam. Nec tamen omni gemmæ defraudatæ sunt virtute*, utut internè adhibitæ parum ægrotis afferant solaminis; *Experientiâ* quippe confirmatum est, eas externè amuleti instar non rarò optatos præstare effectus: Sic *jaspis* in hæmorrhagia, tùm narium tùm uteri, appensus optatũ attulisse visus est auxilium; *sapphiro* si ducatur circulus circa carbunculũ pestilentialem, eundem brevi nigrefactum excidere facit: quo de vid. *MARCUS MARCI Tract. de Philosoph. Veterum restituta*: Præterea ophthalmicus est *sapphirus*, *in lippitudine, aliisque oculorum affectibus conducibilis*, hinc *multi quoque usus est in variolis & morbillis, si cum eo ducatur circulus circa oculi* περιφέρειαν, *ne lædatur*; *Lapis nephriticus* externè appensus multùm prodest in calculosis affectibus: *BAUHINUS Tract. de lapide Nephritico.* Unde apparet, non esse de nihilo vim gemmarum amuleticam, quæ à gemmis exoritur per radiosam diffusionem quandam.

Sed *quæritur*: *unde diffusio illa radiosa in gemmis?* Resp. à sulphure metallico, à quo quoque gemmæ habent ℞am; quia *in iisdem locis*, ubi gemmæ eruuntur, diversæ metallorum mineræ observantur à quibus tincturas suas acquirunt.

Hoc sulphur metallorum purissimum multos adduxit, ut omni studio *Tincturam gemmarum elicerent*; quod tamen *difficillimum*:

1. *Quia sulphur tingens gemmis inest paucissimum*; ita ut v. g. granatus, utut sit rubicundus satis, si pulverisetur, albicantem exhibeat pulverem.

Utut quibusdam copiosum insit sulphur, illud tamen adeò est coagulatum & concentratum, ut vix separari queat. Hinc apparet, *quod omnes tincturæ gemmarum* tantùm sint solutiones Metallicæ, & quæ vulgò in officinis jactantur, *tantùm sint superficiales, non verò totius essentiales solutiones.*

3. Sic *tincturæ, si quem exhibent colorem, eum menstruo debent*: unde pro varietate menstruorum varios mentiuntur colores.
4. Aliæ quoque ℞æ impertiri possunt colorem, quod falsò sulphuri metallico adscribitur, v. g. Tinctura smaragdi ex smaragdo in mortario ferreo contuso cum spiritu ⊡æ & ♀ extracta, mentitur colorem sulphuris metallici: Color enim revera est à particulis Martis, contundendo abrasis, quæ cum ♀, spiritu ⊡æ imprægnato, extractæ colorem viridem repræsentant.

Sic quoque *quidam tincturas gemmarum faciunt sublimando cum ⊖e ammoniaco in flores subrubentes, quos extrahunt cum spiritu vini.* Verùm utut aliqualis hæc apparet solutio, *⊖ammoniacum tamen radicaliter gemmarum sulphur extrahere nequit, sed superficialiter easdem tantùm lambit: Unde* etiam *hæ tincturæ non magnam promittunt utilitatem.*

SECTIO II.
REGNUM VEGETABILE.
LECTIO I.
DE
VINO & SPIRITU VINI.

ABsoluto *regno minerali*, accessum nunc facio ad vegetabile regnum, in quo brevissimè ea pertractaturus sum, quæ ad intelligenda Principia chymica sufficient.

Hoc autem in regno facilè primam & potissimam considerationem meretur *vinum*, unde ejus genesin, ejusque producta & cognata, & varias mutationes, paulò uberiùs lubet perscrutari.

Quæ *de vino* ejusque productis variis, *aceto, tartaro, & spiritu vini* jam dicam, applicari & accommodari facilè tùm ad reliqua vegetabilia, tum & cumprimis ad liquores vinosos ex fructibus expressos; item *mel* (utpote quod est succus roscidus, quem hinc inde exsugunt apes ex floribus vegetabilium, una cum subtiliori & volatiliori substantia roris) ejusque *vinum, spiritum*, ☩, &c poterunt, ut ita specialem singulorum tractationem hic inferre, à proposito nostro planè foret alienum.

Est autem vinum nihil aliud, quàm succus uvarum expressus, per fermentationem depuratus & exaltatus: Hujus anatomen docet Tackius de Consanguin. auri, sacchari, & ♀, & *TACCHENIUS in Hippocr. chymico cap.* 18. *Depuratur*, dum sub fermentationis actu deponit feces; *Exaltatur*, dum fermentando spirituascit & volatilisatur. *Fermentatur* autem mustum, dum concurrentibus invicem acido & alcali partes heterogeneæ excluduntur, miscibiles vero retinentur; unde fit musti in vinum generatio, orta ex mutata textura musti per fermentationem. In hac vini genesi observantur quædam partes subtiliores △eo-salino-volatiles, quæ in talem abeunt materiam, quæ dicitur ♀.

Obiter hîc notanda *concentratio musti, item quarundam cerevisiarum Glauberiana*, cujus scopus fuit, ut tales potiùs abstractione phlegmatis per navigia instar mellis in aliena loc possint transvehi, & ibidem affusâ ▽ rursum in pristinum transmutari potum. Verùm *res non successit GLAUBERO*, neque aliis hoc ipsum tentantibus (vid. *scripta GLAUBERI*) sed massa talis dephlegmata in vermes abiit: Nec fortè aliis idem tentaturis succedet; dum enim phlegma musto vel cerevisiæ subtrahitur, particulæ reliquæ tàm arctè invicem uniuntur, ut nullâ ▽ dissolvi aut divelli ab invicem queant, unde non potuerunt quoque rursus fermentari; quia *salia non agunt nisi* in liquido *dissoluta*; Et licèt eidem denuò affundatur vinum, evadet concretum novum alieni saporis, den man kaum oder gar nicht trincken kan. Potiùs *dicerem, uvas passas esse mustum concentratum: Ex his* quippe *affusâ aquâ & saccharo componitur liquor vinosus per fermentationem, vino Hispanico non absimilis*; ex quo ∽ copiosus inflammabilis destillari potest: Ex uvis passis cum succo pyrorum moschatellinorum mediante fermentatione exsurgit *vinum compositum*, egregium ad corrigendam δυσκρασίαν massæ sanguineæ, *utile in affectibus cachecticis* sic *& cum succo pomorum Borsdorffianorum fit vinum artificiale*, in affectibus hypochondriacis & melancholicis proficuum, quod certum est. Ut verò ad mustum ejusque fermentationem revertar, dictum anteà, quod *fermentatione particulæ musti volatilisentur & exaltentur in spiritum*; unde patet differentia inter mustum & vinum.

Mustum intra corpus assumptum, ob particularum heterogenearum pugnam facilè diarrhæas, dysenterias aliosq; morbos inducit; Vinum verò hoc non facit, sed assumptum inebriat ob spiritum vini, qui partim figit, partim in anomalos motus spiritus nostri corporis concitat, hinc insaniam illam voluntariam, scilicet ebrietatem, inducit: contrà mustum, copiosè licet ingurgitatum, ,tamen non inebriat; quia in eo particulæ adhuc confusæ cum spiritu vini nondum exaltatæ sunt.

Porrò per fermentationem separantur quædam particulæ heterogeneæ & nonnihil miscibiles, unde *fex vini.*

Notatu quoque *dignum, quod injecta limatura Martis mustum non fermentet amplius*, cujus *ratio* esse videtur, quod particulæ acidæ musti agant in corpus Martis, illudque rodant; unde cum agant in martem, non congrediuntur cum particulis sibi contrariis vel alcalicis, & ita fermentatio cessat. Hoc modo *non inelegans Martis essentia cum musto præparari potest.*

Aliàs *anatome vini* circa *tria* occupata est:

1. Circa *spiritum vini*,
2. Circa *terram tartaream* fixam; &
3. Circa partem vini acidam seu *acetum.*

Talis vini anatomen approbatam videbitis apud Beccherum.

Spiritus vini est nihil aliud quàm sal volatile oleosum, copioso phlegmate dilutum, seu est nihil aliud quàm oleum fermentando exaltatum, & in spiritum transmutatum: Nam oleum arripit secum ☋ volatile, hæcq; sub fermentationis actu volatilisata exhibent spiritum. *Hic spiritus* ratione partis oleosæ *continet in se acidum volatile, temperatũ* tamen *ab oleositate*: adeoque *est spiritus vini sal volatile oleosum dissolutum*, qualem spiritum omnia vegetabilia ☋e volatili prædita, & aromaticum odorem spirantia, mediante fermentatione in △ examine exhibent, sed parum aut nihil olei; unde verum est illud chymicorum assertum: quod ∽ inflammabiles volatiles sint oleosa ☋ia volatilia, fermentando dissoluta; Olea verò talia destillata sint salia volatilia, ab acido pinguiusculo concentrata. Unde liquet, quod ☿ aliique sint novũ ens, per fermentationem productum ex vino vel aliis simplicibus, realiter jam differens ab illis, quibus antea uniebatur essentialiter; adeo, ut *detur nullus spiritus ardens per se existens, sed fiat ex quodam corpore mediante fermentatione.* Si ergò destillatur vinum, acquiritur ☿. Sunt autem nonnulli, qui recipiunt ♁, frigidoque in loco cogunt ad fermentationem, unde novum inde acquirere nituntur spiritum volatilem, & quidem cum lucro magno. Videtur probabile, & relatum est mihi ab amico, qui tali modo volatilem ex capite mortuo acceperat spiritum.

Spiritus vini probè *rectificatus* vulgò vocatur *spiritus vini alcoholisatus.* Est verò probè rectificatus, si gutta supernè in ♁m effusa eandem non attingit, sed in auras dispergitur & evanescit; item si ∽ vini cum pulvere pyrio accensus totus deflagret, nec sui relinquat vestigium; ut & si linteum aut charta ☿ madefacta & accensa, arida planè & sine phlegmate relinquuntur. Non verò confundendus est ☿ alcoholisatus cum ☿ ♀isato: *solet enim* ☿, *ut probè rectificetur & defecatus fiat*, bis vel ter *abstrahi à sale tartari*, vel *sale cinerum clavellatorum*, aut *tartaro probè calcinato*; item ♃; quod ☋ phlegma (si quod adhuc cum ☿ conjunctũ sit) retinet, & spiritum vini purissimum dimittit: Nam ☋ia nunquam junguntur cum spiritu vini ♃eo, aut aliis ♃eis, sed in abstractione spiritus vini à ☋ ♀ intercedente digestione ☿ particulas quasdam ☋ ♀ secum rapit, fitque hoc modo efficacior, & vocatur *spiritus vini tartarisatus. Est menstruum optimum pro extrahendis vegetabilium virtutibus*, & corrigenda eorundem malignitate aliàs certum est, quod hic ☿ ♀isatus *longè spiritui vini præferendus* sit in Extractionibus.

Per vesicam aut *ex vino ipso*, quàm *ex fecibus vini*, *destillatur spiritus vini* ob partes ☋inas volatiles, quas secũ evehit; *vulgari* itidem *est penetrantior, atq; ad extractionem vegetabilium commodior.* Nota est *destillatio spiritus vini sine igne PARACELSI*, qui facit congelascere vinum in frigore; sic in medio reperitur ☿ simplicissimus, qui vocatur *spiritus vini Philosophicus, vulgari longè præferendus*, qui alterius sanè est naturæ, quàm vulgariter destillatus ☿: Vulgaris enim in destillatione facilè empyreuma contrahit, unde mutatur ejus textura; spiritus vini verò Philosophicus, per congelationem paratus, multò purior & volatilior est.

Post ☿ consideranda etiam venit altera vini pars, nempe *acida.* Hoc *acidum vini est basis & fundamentum totius concreti. Ac hoc acido fit, ut mustum alteretur in vinum; Ab hoc est, quod vinum mutetur in acetum; Ab hoc acido dependet generatio Tartari adeò, ut* hoc acidum subtile sit basis totius concreti, *ejusque beneficio variae vinum subit alterationes.*

Usum vini Medicum quod spectat, is certè nobilissimus & salubertimus est. Cum verò *duplex in vino sit substantia, una spirituosa & volatilior, altera acida paulò fixior, ratione partis spirituosæ* recreat ∽, corporis nostri incolas, & quæcunque fixa in corpore nostro volatilisat; unde à non nemine ☉ vegetabile potabile salutatur, quia magis confortat corpus nostrum, quàm aliàs ☉ potabile. *PARACELSUS* vocat vinum principem vegetabilium, & nectar terræ. Dein etiam *ratione partis suæ spirituosæ insignem vim habet temperandi humores acidos in corpore stabulantes*, uti videmus *spiritum vini acidas minerales* ∽, v. g. spiritum vitrioli, ☋is, nitri &c. conjunctione suâ, vi ipsius ☋is volatilis ♃ei, dulcificare, & inde enatos flatûs egregiè dissipare: Unde in julepis refrigerantibus & mendicamentis aliis ∽ *nitri* vel alius, cum duplo aut triplo ☿ *dulcificatus* longè utilior adhibetur, quàm ∽ dicti nimis acidi, à quibus aliàs massæ sanguineæ coagulatio. Sic in anorexia, ructibus acidis, venere languida, &c, conducit ☿: item in solvendis vegetabilibus & mineralibus ♃eis, &c. Porrò *propter substantiam suam penetrantem pernionis* suo illitu *curat, corruptivæ resistit putredini*, &c. unde in ulceribus recentibus & inveteratis, item malignis, & ad gangrænam pronis, vel per se cum theriaca, vel aliis mixtus, & cum filamentis impositus, insigne adfert levamen: in imminente gangræna, ut & in carie ossium, nil melius est ☿ rectificato, tumores resolvit, & acidum resolvendo quamcunq; inflammationem & erysipelas curat, qui modus in Gallia & Italia compertus, imprimis si cum rob sambuci mistus parti affectæ illinatur. Cum camphora impregnatus est eò nobilior, & in morbis malignis, & externis vulneribus desperatis, partibusque gangrænosis, multò penetrantior, & in doloribus podagricis insigne mitigativum. *Nimio* autem *abusu vinum dissipat facultatem*, ut veteres loqui amant, *animalem, quatenus figit spiritus; unde somnolentia post nimium vini abusum* subortitur.

Ratione partis acidæ vinum valdè gratum est stomacho, affectibusque stomachicis confert; item ratione acidi conducit in febribus ardentibus, in quibus tutissimè potest propinari. *Vulgò* clamant vinum calefacere; sed quantulacunque pars est vini, quæ calefacit? quin frustraneus sit iste mulierum motus, *& certum est, plus quandoque prodesse, tàm in febribus intermittentibus*

tentibus quàm continuis, quàm julepi & alia operosa compositionis medicamenta. Sit tamen modus in rebus; *abusu* enim *vini nimio non levis corpori noxa imminet: ex nimio vini abusu oriundos vidi calculos*: ab hoc acido immodicè ingesto arthritis producitur, quatenus acidum vini continuo sui usu ventriculum debilitat, quo debilitato elabitur ex primis viis, atque cum massa sanguinea ad partes nervosas sensilesque translatum, ibidem arthriticos, aliosque dolores inducit: ab eodem acido dependet, Paresis, stupor membrorum, contractiones partium, &c. Nam *omne acidum nervis est inimicum*: Vid. *Medic. Hippocrat. Chymica cap.* 3. §. 5.

LECTIO II.

DE

ACETO VINI.

Dixi suprà, quod *acidum sit basis totiùs concreti*, & quod *hujus beneficio fiat aceti generatio.* Hoc Galenici per putrefactionem generari statuunt, ideoq; ✠ vini vinum corruptum seu cadaver vini appellant: dicunt enim, quod calor vini à calore ♎ is resolvatur, unde ejus igneæ & ♎eæ particulæ evanescant, remanente substantiâ ☵inâ, quæ propter harum defectum tantam aciditatem contrahant; quod & Neotericorum multi adhuc defendunt. Sententiam autem hanc primus omnium refutavit *ZABARELLA*, posteà quam plurimi modernorum, inter quos imprimis est *BILLICHIUS de Ferment. Platon. cap.* 1. qui c. 6 ✠ per fermentationis quandam speciem, & *in observat. chymicis l.* 1. *cap.* 2. simili modo ex succis vegetabilium fieri dicit, atque fermentum ex farina; cui opinioni *WILLISIUS*, *KERGERUS*, & *ZIEGLERUS de fermentat.* adstipulantur. Contingit nempe aceti generatio, quando in fermentatione vini partes ☵inæ volatiles sensim sensimque ab acido vini subiguntur, seu *acetum fit, quando acidum vini exaltatum subjugat atque figit partem propriam oleosam seu spirituosam, quâ subactâ fit acetum.* Dico, quod subjuget partem propriam spirituosam, quâ subactâ fiat ✠: *Non enim separatur ab aceto spiritus vini, sed tantum subjugatur & figitur.* Id quod probo: nam si in vase optimè clauso deponitur debitò vinum, fit aceti generatio, utut nihil ∽ vini exhalare queat: *Ex aceto quoque fit spiritus vini*, quod patet ex saccharo saturni: item si affundatur ✠ coralliis, fit ut dulcescat, quatenus ab iis concentratur acidum, & pars volatilior emergit: Ut taceam vina in ✠ degenerantia nonnunquam in vinum verum & bonum resuscitari.

Quo generosius est vinum, eò fortius acquiritur acetum. Sicut fortius fiat †, quidam addunt subjecta quædam ☵e volatili copiosâ prædita, ut semen sinapi, erucæ, piperis, & exsurgit † fortissimum.

Cum ♈ in aceti generatione ab acido fixatus sit, *in destillatione aceti* primò prodit *phlegma*, subsequitur demum ✠: contrarium fit in destillatione *spiritus* vini. Fit autem aceti dephlegmatio in balneo Mariæ, donec guttæ acescere incipiant; tunc ♃. dephlegmatum per ∴am ad siccitatem unâ vice destilletur quo sæpiùs enim rectificatur, eò debilius evadit; econtrà ♈ in cado, in quo conservatur ✠, evadit in ✠. Verùm, teste *HELMONTIO & FEBURE in suâ Chymia*, lento opus est igne, ne ∽ empyreuma contrahat.

Acuatur acetum pro extractionibus cum ammoniaco sale, si scilicet *aceti* ℔ jv addatur ☵ ci ℥ß, & destilletur, & sic fit *acetum acerrimum pro dissolvendis metallis & mineralibus quibusdam convenientissimum.* Sic quoq; si ✠ abstrahitur à nitro & ♈æ, sit ut ✠ secum rapiat horum ∽, & in virtute sua insigniter exaltetur.

Acor aceti est volatilis & singularis, planè discrepans ab eo, qui est in spiritibus acidis mineralibus, qui concentratur cum soluto, idque valdè constipant atque constringunt, v. g. spiritus ♎is aut vitrioli, &c. Contra *aceti acor est volatilis, penetrans & dissolvens, adeoque spiritibus mineralibus acidis præferendum omninò acetum*, & juxta hunc ∽ ⊕.

Quod attinet *usum Medicum aceti*, est alexipharmacum optimum *in peste, cui magis fidendum, quàm theriacæ*; unde tot prostant †a bezoardica in peste maximè proficua. *Corrigit acetum vegetabilium virulentiam, in specie opii & purgantium: si quis excessivam* opii dosin hauserit, post usum aceti in integrum evadet. Noxium gas carbonum aceti tollit usus.

Quæstio est supervacanea: *An acetum sit calidum an frigidum.* Acor stipticus aceti, item dum sanguinem coagulat, † refrigerare quodammodo probant; ast cum constet partibus spirituosis volatilibus inflammabilibus, facilè patet, cujus sit naturæ? Præterea *acetum in sanguine coagulato resolvendo percelebre est remedium, imprimis si cum lapillis cancrorum propinetur*: Nam lapilli cancrorum, perlæ, corallia, &c. commodissimè propinantur cum aceto, quia hoc concreta talia quodammodo aperit, ut commodius operationem suam exserant. Sed & *noxâ suâ acetum non caret sine judicio adhibitum*; nocet enim partibus nerveis, *propter acidum penetrans*: item hypochondriacis propter acidum per se satis corrosivum nocet. Sic quoque *hystericis minus convenire videtur*, quia effervescens in illorum intestinis paroxysmos solet inducere hystericos.

LECTIO III.

DE

TARTARO VINI.

Restat in Vinologia, ut videamus *Tartarum, fœtum vini* (effato *PARACELSI*) matre nobiliorem, cujus genesin optime depictam videbitis apud *HELMONTIUM Tract. de Tartaro vini.* Dictum superius aliquoties, quod acidum vini sit basis totius concreti. *Hoc acidum, uti vino suum dat esse, ita quoque eidem suum dat alterare.* Nimirum acidum hoc, dum fecem vini rodit, sex vini se impræguat copioso ☵e volatili, unde fit ut acor vini postmodum cum particulis solutis ☵inis sese coagulet, & suâ coagulatione ita partes secum terrestres simul constringat, fitque ex horum unione & ☵ium coagulatione Tartarus vini.

Feces vini, ut supra monitum, generantur, dum beneficio fermentationis ceu pars terrestris heterogenea ad fundum ☵atur. Hæ tamen feces in totum non sunt feculentæ ac terrestres, sed habent sua principia propria salina, copiosum scilicet acidum & alcali, quæ in complexu suo detinet partes quasdam satis volatiles spirituosas. Nam *ex fecibus vini destillari potest spiritus ardens elegantissimus; item ex iisdem fecibus* exsiccatis, ac per retortam igne aperto destillatis, *si ritè procedatur, acquiritur sal volatile in forma nivis; spiritus item volatilissimus*, cum acidis non adeò potenter & impetuosè effervescens.

Has feces vini, dum rodit acidum vini, hoc cum particulis illarum solutis coagulatur in tartarum; *vera* namque *hic regula est: quod omne acidum solvens corpora, cum iisdem coagulatur. In ambitu* verò *dolii concrescit Tartarus duplici ex ratione:*

1. *Quia vinum circa ambitum dolii est magis acidum.*

Id quod patebit, si dolium vino repletum hyberno tempore exponatur frigori, tunc vinum in ambitu suo in glaciem conversum apparebit, spiritu vini intra medium ceu centrum dolii pulso adhuc salvo. Itaque dum ♈ à frigore ad medietatem pellitur, acor circa vasis latera erit major, quàm in medio.

2. Quia *salia, quando debent coagulari, necesse est habeant subjectum firmum, ad quod concrescant.* Tale autem subjectum est lignum quernum, quo ut plurimum constant ejusmodi cadi vinarii.

Aliàs *vox tartari tripliciter sumitur:*

1. *Pro acido vini, ab omni vino inseparabili, nunc magis nunc minus fixo: Quorundam* enim *vinorum acidum transcendit alembicum, & liquorem insipidum relinquit,* ut fit in vino Hispanico; *Quorundam autem vinorum acidum est fixius* concretum cum partibus terrestribus fixioribus, inde fit, ut dum partes volatiles avolant, fixiores calciformes relinquantur in fundo: id quod patet *in vino senensi,* quod effusum in tabulam per noctem, manè monstrat tartarum in tabula, qui in vino fuit. Hoc acidum in vino se manifestat, si illi immittatur ovum; sic post diem unum vel alterum apparebit vitreis quasi crystallis tectum; quod fit, quatenus acidum vini rodendo testam ovi, & imprimis ejus alcali, cum eo abit in ⊖sum crystallinum. Hinc quoque fit, quod *Lapilli cancrorum infusi vino, ejus omnem ferè adimant aciditatem, imbibendo scilicet acidum:*
2. *Pro fecibus vini,* de quibus suprà.
3. *Propriè voce tartari, illud venit* concretum ⊖ino-crystallinum, *quod doliis circa latera adhaeret;* de quo hîc.

Tartarus talis est vel ruber vel albus, prout est vel vini rubri vel albi fœtus, *ejusdem* tamen *uterque virtutis & efficacia. Constat* autem principiorum *ratione ex copioso sale acido vinoso plus minus fixo, juncto cum sale urinoso vel alcali itidem copioso: quibus duobus salibus intertexta sunt partes terrea fixa,* cum liquore quocunque solubiles, *oleoque quodam omnes concreti partes firmante, & quasi ferruminante:* Unde patet, quid de ♀i virtutibus in Medicina sit habendum. *Cum* enim *sit ex acido & alcali* salinum, *ita tamen, ut prapolleat acidum volatile, hujus ratione erit optimum incisivum & absersivum muci, in stomacho & intestinis stabulantis.* Alvum laxat, in specie ℈j vel ʒß cremoris ♀i jungatur cum granis duobus vel tribus diagrydii; hinc est, quod *si cremor tartari post purgantia adhibeatur commodissima eorum promoveatur operatio.* Praterea insigne est diureticum, abstergens optimè tubulos renales. Stomacho quoque gratum est medicamentum, quodque ad corrigendos ejus affectus cum optato successu adhibetur usitatissimè.

Cœterum, *cum in omni tartaro sit pars terrestris & feculenta, quæ à stomacho nostro digeri nequit,* sed calcis instar in fundo ejus ⊽atur & subsidet, *praparandus est prius Tartarus, atque partibus terrestribus liberandus; quod fit per solutionem, colationem* per Manicam Hippocraticam, *& iteratam coagulationem,* ex quibus consurgunt *Cremor & Crystalli tartari:* Vid. *SCHROEDERUS libr. 4. Pharmacop. Medico-Chymica,* & *ZWELFFERUS animadvers. in Pharmacop. Augustan. pag.* 462. Quidam, ut puriores acquirant Crystallos, crebriùs solvunt & coagulant; sed malè: nam *quo sæpiùs solvantur, eò debiliores nanciscuntur,* semper enim in ▽ pars quædam volatilis acida remanet, *& multum virium hoc modo decedit.* Hoc ne fiat, *unica* vel *solutio vel crystallisatio sufficit.* Alii ut acquirant majores & candidiores crystallos, in solutionem immittunt parum aluminis; sed pessimo consilio: quippe cùm crystallos expetant laxativas, acquirunt styptica & adstrictorias.

Tartarus verò *non in omnibus convenit affectibus, propter acorem quibusdam nocivum.* In tali itaque casu adhibentur crystalli tales cum ☽e tartari fixo, aut fermentantur cum proprio ⊖e, cujus fermentationis beneficio ♀ abit in crystallos ⊖sas, longè efficacissimas & magis fructuosas, quàm sunt crystalli ♀i acidi. In fermentatione enim ista crystalli proprio ⊖e probè saturatæ sunt, inde abstergunt, inque affectu hypochondriaco, hydrope, cachexiis, scorbuto, &c. multi sunt usus. *Modum crystallisandi* & alterandi *Tartarum* cum vegetabilibus videbitis apud *ZWELFFERUM in mantissa spagyrica,* ni fallor. Aliàs *cum limatura Martis* ♂ conjunctus abit in crystallos, in morbis chronicis efficacissimas. Prostant in officinis nostris *cremor seu crystalli tartari rubicundæ, Hepaticum rubrum Dresdense dictæ,* quæ valdè conveniunt *in æstu, æstivo tempore corrigendo; item in febribus tertianis aliisque, cum ardore multo conjunctis, & siticulosis: in crapula pellendæ discutiendaque* multi quoque sunt usus, cui tam præservando quàm curando prosunt.

Tartarus si destilletur aperto igne, prodit *spiritus phlegmaticus* acido-salsus, quem subsequitur *oleum fœtidum,* remanente in fundo retortæ *capite mortuo nigro,* ex sale alcali & partibus terrestribus constante.

Quæritur: *cùm tartarus sit naturæ acidioris, ubinam in destillatione remaneat acor?* Resp. quærendus ille in oleo. Cùm enim ♀ ex alcali & acido constet, ex horum in igne concursu, & formali inde orta effervescentia, excitatur gas sylvestre, quod minimè coërceri potest, &, nisi per rimulas quasdam patulas exitum inveniat, omnia diffringit. Sub hoc concursu ambo concentrantur, & accedente corpore pingui abeunt in ♁: id verò quod remanet, aucto sensim igne abit in ⊖ alcali fixum.

Spiritus ♀i *ab oleo separandus, & postmodum aliquoties rectificandus est, ut tandem repetita rectificatione abeat in spiritum volatilem.* Nec tamen hoc modo perfectè volatilis acquiritur ∽, qui constet ex alcali, ab omni acido liberrimo: id enim altioris est indaginis, & chymicorum sublimiorum exercet ingenium. Hoc ut obtineant, varias varii instituunt destillationes: Quidam ut acquirant *spiritum tartari volatilisatum,* rectificant spiritum ♀i super ♉ proprium, vel alcali proprium, aut aliud, alii super ♃am; sic enim *alcali fixum absorbet acidum* in spiritu adhuc residuum, & prodit ∽ alcalicus purissimus, satis volatilis. Rejicit quidem hanc ∽ ♀i super alcali fixum rectificationem *TACCHENIUS in Hippocr. chymico cap.* 18. sed frustra. Quidam ⊖ tartari cum alumine crudo destillant, & spiritū volatilem urinosum acquirunt, quem pro spiritu ♀i volatili venditant; sed malè: quia ∽ hic volatilis urinosus est ex alumine; portio nempe ista ⊡æ humanæ, quæ alumini pro meliori crystallisatione addita fuit. *Optimus modus est,* si ♀ crudus fermentetur cum ⊖e proprio, unde si rectè procedatur, acquiritur ∽ volatilissimus, & ⊖ volatile, summarum in Medicina virium. Talis ∽ recipiendus pro *mixtura simplici Paracelsi,* & inde nata ℞ *Bezoardica D. Michaelis,* quarum basin cum camphora ⊖sum volatile, ex hoc & vitrioli volatili spiritu compositū, constituit: Nempe

℞. ∽ ♀*i volat.* part. iij.
⊖*li volat.* part. j.
theriacal. camphor. part. jvl. v.

Misceantur. & rectificentur.

Dum

Dum vulgares *Tinctura Bezoardica* Pharmacopœorum ∽ satis phlegmaticos, perversè satis, recipiunt, patet, quid de iis habendum? cum ita potiùs sint imago veræ ℞æ bezoardicæ, quàm vera ℞ Bezoardica: *PARACELSUS* enim ∽ volatiles recipit ac eligit.

Virtutes spiritus volatilis tartari tantæ sunt, ut verbis vix exprimi possint. Cùm enim constet alcali volatili urinoso, omne acidum absumit ac dulcificat, unde in affectibus hypochondriacis aliisque salutare est remedium. In arthritide & podagra curanda nullum perfectius certiusvè datur remedium, quàm ♀, & ejus ⊖ volatile; cujus usu fit ♀ volatilisatus: Ratio patet, quia ⊖ volatile ♀i lymphæ acidum, nervos infestans & tendines pungens, absorbet, corrigit & emendat, coagulationem in tophos impedit, internè assumptus vel externè applicatus. Deinde prodest ♀ probè præparatus in podagra propter convenientiam, quàm habet ♀ podagricorum cum tartaro remedente: ita nempe provido naturæ consilio unum idemque & pestem minatur articulis, & salutem promittit. *Tartarus* quippe ex assumpto copiosiùs vino in stomachi cavo cumulatur, & ex eo in alias corporis partes delatus, si partes offenderit nervosas, dolores excitat podagricos: Quibus idem tartarus à vino in dolio separatus, si debitè præparetur, certâ experientiâ medetur. Nec enim quodlibet volatile cuilibet acido adversatur, sed hoc alcali illi acido specificè contrariatur. *Spiritus Tartari volatilis*, cùm omne acidum ferè destruat, *in affectibus chronicis quibuscunque salutarem promittit operam*, in specie & in malo hypochondriaco, paresi ex colica, quæ in Moravia est endemia; *item* in pleuritide, hydrope, &c. summi erit emolumenti; quos affectus partim per ☉m, partim per sudorem, eorum eliminando causam continentem, curat.

Post *spiritum* in destillatione ♀i prodit *oleum fœtidum, quod est alcali* ab *acido pingui concentratum*; quod, uti quibusdam in more positum, non est rejiciendum, sed *aliquoties super C. C. ustum rectificando suæ claritati redditum* optimi est effectus sine fœtore sensibili. Est namque, quod certum, summum sudoriferum, cujus guttæ ij vel iij in morbis malignis, ubi sudor subinde difficulter promovetur, potentissimè cum fructu movet sudorem; unde eadem ob rationem in colica, &, quæ ejusdem est naturæ, in hysterica passione, utut fœteat, est auxilii præsentis. Itidem in doloribus podagricis, ut suprà jam dictum, externè adhibitum, ut & in calculo renum, maximè convenit. Bubones pestilentiales optimè maturat, abstergit & curat. *Sic si oleo tartari fœtido spiritus vini affundatur, tetro sualori succedet odor rorismarino similis.*

Superest adhuc ex destillatione ♀i ☿ nigri coloris, *& in eo latitans sal i fixum, quod omnium fixorum princeps existit & dominus*, singulares tàm in Medicina quàm Alchymia præstans effectus. Menstruorum egregiè intendit virtutem, si cum spiritu vini imprægnetur, seu cum menstruo aquoso solvatur, unde in decoctis & infusis purgantibus, in specie sennæ additum, miros exhibet sui fructus, & operationem accelerat & facilitat. Deinde est summum diureticum & diaphoreticum, in febribus apprimè conducibile. Inter cosmetica facilè primum locum occupat, dum in affectibus externis cutaneis certa existit curatio, in specie serpiginibus, varis, pustulis, guttæ rosaceæ, &c. egregiè medetur. *In scabie unguentum de cerussa cum oleo tartari per deliquium parato est expertissimum*: Ratio est, quia acidum præternaturale subcutaneum absorbetur ab oleo ♀i alcalico, unde cessat affectus morbosus.

In *Alchymia* est optimum menstruum pro solvendis ferè omnibus mineralibus, eorumque sulphure extrahendo. Optimè quoque convenit in resuscitandis metallis, eorumque Mercurio elaborando, unde dicitur sal resuscitativum.

Ex hoc ⊖♀, cum acido volatili aceti sufficienter saturato, elaboratur *terra foliata tartari*, quæ nihil est aliud, quàm Tartarus regeneratus. Eam describit *ZWELFFERUS in Apolog. contra Tacchen. l. 2. cap.* 10. sub nomine salis essentialis; ante eum tamen *LOCATELLI* descripsit. Sal hoc ♀i ✳o ita imprægnatum solvitur in ♈, solutio abstrahitur, donec remaneat corpus laminatim sibi invicem superjacens, hinc ▽æ foliatæ nomen accepit. Ex hac ▽ foliata eadem pariter, ac ex tartaro, per retortam produci possunt; spiritus nempe, phlegma, oleum, & sal fixum, quæ nullo modo differunt à productis ♀i communis: idem quippe spiritus est in vino, aceto & tartaro, saltem quod sub diverso diversi concreti tegmine lateat. *Terra hæc* facilè liquescit, qui liquor singulare est stomachicum & incisivum, polychresti usus in malo hypochondriaco & affectibus nephriticis, morbisque virginum: Vid. *SCHWALBE de acido & alcali p.* 131.

Pertinet huc ♀ ♀*isatus*, qui paratur ex ⊖♀, soluto in ▽ *simplici*, vel *pluviali*, vel *Rore Majali*: Solutioni inspergitur *tartarus crudus pulverisatus* tamdiu, donec non amplius fermentent: liquor filtratus blando igne coagulatur vel crystallisatur.

Cœterum sublimiores chymici non contenti ⊖♀ fixo, eo suum dirigunt studium, ut ⊖♀ fixum volatilisent. *Aliud verò est sal volatile ex fecibus vini, & aliud sal tartari volatilisatum.* Hoc opus, hic labor est. Ratio autem, cur tàm anxiè quærant chymici, est, quia *HELMONTIUS* dicit, quod ejusmodi sal fixum volatilisatum sit loco menstrui universalis in alchymia; item quod remedium sit penetrantissimum, usque ad limen quartæ digestionis (quam in arteriis *HELMONTIUS* collocat) penetrans, vi suâ saponariâ, omnes totius corporis sordes abstergens, & illud purificans.

Modi volatilisandi instituuntur varii: *Sunt* qui cum aceto destillato & ♈ volatilisare tentant, ut fit cum ♀i ▽ foliata; sed acidum hoc in ⊖♀ concentratum suggerit Tartarum regeneratum: *Alii* cum ♈ per repetitas digestiones & cohobationes, uti fit *balsamus Samech Paracelsi & Helmontii*; sed ♈ est insufficiens: *Sunt*, qui *cum oleo tartari fœtido* periculum faciunt secundum *HELMONTIUM*, si ⊖ vegetabile cum proprio oleo conjungatur; sed hoc modo ipsum ☍o mediante ⊖♀ *recluditur*, unde ⊖ *vol.* non *ex* ⊖e fixo: sed *oleo fœtido elevatur*: Alii *volatilisationem salis tartari fixi cum aëre tentant, qui modus multum habet in recessu.* Risum verò meretur *ZWELFFERUS*, qui in cella liquefacit ⊖♀, putatq;, hoc modo cum ⊖e, quod est in △e conjunctum, volatilisari; sed frustrà: nam Epicrisin videbitis in *LUDOVICI Præfat. de* ⊖♀, item *in BECKII Meditat. & Experim. circa rerum natural. Princip. p.* 155.

Ex sale tartari fixo cum spiritu vini rectificato extrahi creditur tinctura tartari; sed falsò. Nam in igne ⊖♀ transmutatur in corpus calciforme cœruleum vel rubrum, quod affuso spiritui vini rectificato facilè largitur ℞m rubram: hinc patet, quod ⊖♀ fixum redigi queat in ▽m planè insipidam. *Ea igitur Tinctura non est à sale tartari*, quia *caret partibus* △*eis*, quæ si inessent, per intentam hanc calcinationem penitus expellerentur: potiùs pinguedo seu sulphurea ♈ substantia

ſtantia ab alcali hoc exaltata & reſoluta ℞m rubram acquirit; qualem etiam cum nitro vel ſimilibus ſalibus alcaliſatis calidè digeſtus contrahit. *Quod ſi tamen quis velit parare talem ex ſale tartari tincturam, ea cum ▽ rectificati partibus tribus & ∽ tartari parte una extrahenda, ſicq; pro uſu Medico efficax obtinetur* ℞.

LECTIO IV.

DE

PLANTIS earumque VIRTUTIBUS.

PErgo jam ad reliqua *vegetabilia*, eorumque craſes atq; virtutes ſummatim, quantũ quidem propoſiti noſtri ratio permiſerit, perluſtraturus, atque ad Chymicorum principia reſtrictutus. Vulgò per *calidum, frigidum, humidum, ſiccumque*, plantarum qualitates exprimuntur, ac ſi per guſtum, v. g. per ſaporem mordentem varius caloris gradus dignoſci poſſit; *Chymici* verò *commodiùs ſimplicium qualitates* ſcrutantes, ea *variis ſalium miſtionibus adſcribunt*: Ita, quando *GALENICI* ea, quæ acria ſunt, dicunt eſſe calida, *CHYMICI* dicunt, conſtare ☿e volatili acri: Unde qualitates iſtæ primæ, & ex his ſecundæ, &c. paucæ erunt utilitatis in uſu Medico; unde quoque à *PARACELSO* vocantur *Rerollea*: quin potiùs totius ſimplicis craſis conſideranda probè, quâ intellectâ multum ſanè in Medicinam redundabit.

Quæritur: *an in vegetabilibus ante incinerationem detur ſal fixum?* Reſp. contra *PARACELSUM, TAACKIUM de Reſurrect. rerum*, & *WILLISIUM de Fermentat. cap.* 2. cum *BECKIO Experim. circa rerum natural. Princip. pag.* 99. *GREW de Mixt. pag.* 48. & 49. & *SCHWALBE de acido & alcali p.* 121. *Fixum reverà in nullo vegetabili ſal eſt, ſed fit demum per incinerationem*, pro cujus diverſa ratione quantitas quoque alcali fixi variat; quod non fieret, ſi ☿ia fixa plantis ante incinerationem formaliter ineſſent. *Dum vegetabilia uſtulantur, unionis vinculum ſolvitur*, & tum demum acidum & alcali arctiori copulâ, & promptiori actione, jungi poſſunt; exurente verò igne ambo fixantur in cinere, & ſub eo in ☿ fixum transmutantur. *Ex* herbis & *lignis putridis nullum, ex vegetabilibus arefactis in aëre non ita copioſum, elicitur ſal fixum*, utut diu ſatis crementur; quia ☿ volatile, acidum & alcali, avolavit, aut in totum, aut ex parte ante incinerationem. *Si recentia* adhuc & igne leniori *exurantur, plus ſalis provenit ſuperſtitibus pugilibus*, longè ab alcali differentis. Nihil ☿is fixi præfuiſſe in ligno, priusquam computruerat, exinde evincitur, quod aliàs remanſiſſet. *Si △ nimium urgeatur, alcali meracius exſurgit; ſi liquefactivo urgeatur igne, exuberat alcali acido abacto.*

Ut verò ordine procedam, & paucis multa dicam, plantas omnes in 5. diſtribuam Claſſes.

Claſſis I. continet *plantas aquoſas* & ferè *inſipidas*, quales ſunt portulaca, ſemper vivum, lactuca, endivia, &c. *Omnes* ejusmodi plantæ conſtant ſale volatili temperato & occulto, ratione cujus refrigerare dicuntur, quatenus ſcilicet phlogoſes & inflammationes ex acido ortas ſopiunt atque compeſcunt. Plantarum harum occultum alcali exinde pateſcit, quia *eſſentiæ earum ſaturnum in aceto deſtillato ſolutum præcipitant*; dum nimium alcali refrigerantium talium herbarum ſe cum acido menſtrui conjungit, & ita ſaturnum ſolutum ex poris menſtrui ▽at: vid. *TACCHENIUS.*

Præſtant in officinis ex plantis his ▽æ deſtillatæ & ſucci inſpiſſatæ ſeu Rob. Quæritur: *an aquæ plantarum deſtillatæ ſint alicujus efficaciæ?* Reſp. *HELMONTIUS* nudos vocat herbarum ſudores, quibus pauca inſit virtus Medica: Id quod verum eſt de inſipidis & inodoris, quæ nil retinent de totius concreti craſi. Illa autem, *quæ odore & ſapore ſimplex ſuum referunt, omninò alicujus ſunt virtutis*; quales ſunt, quæ per digeſtiones repetitasque cohobationes præparantur; *reliquæ verò nullius ſunt valoris.*

Claſſis II. comprehendit *plantas aquoſas*, ſed *acidas*, quales ſunt omnes *ſpecies acetoſæ, acetoſellæ*, & omnes aliæ, quæ *acidum habent* ſaporem, *quarum acidum tamen ab alcali occulto continetur. Hæ planta aquas dant, ſed inertes. Meliùs earum ſucci in uſum vocantur*, inprimis ſuccus acetoſæ rubeus, & gratum habens ſaporem. Plantæ hæ pergratæ ſunt ſtomacho, & *in febribus ardentibus, temperando bilis æſtum valdoperè proſunt.* Succus plantarum harum inſpiſſatus dat verum tartarum ſeu *ſal eſſentiale cryſtallinum*, ejusdem ferè ſaporis & figuræ, qualis eſt ♀ vini.

Claſſis III. eas exhibet *plantas quæ ſunt ſaporis amari citra odorem.* Tales *in receſſu habent ſal ſubtile nitroſum*, quaſi tartarum, quales ſunt cichorium, carduus benedictus, carduus Mariæ, lupulus, fumaria, centaurium minus, taraxacum, &c. *Ex eorum* quoque ſuccis parari poteſt ſal eſſentiale per coagulationem & inſpiſſationem, quod per lixivium depuratum concreſcit in ☉ inflammabile, unde ratione nitri plantæ hæ erunt abſterſivæ, diureticæ & ſudoriferæ virtutis, convenienter in affectibus chronicis, dum ſordes abſtergunt, & craſin maſſæ ſanguineæ reſtituunt. Ex his commodè parantur decocta, utpote quibus promptè virtutes ſuas communicant; item in nodulis alterativis, diureticis, &c. felici adhibentur cum ſucceſſu.

Claſſis IV. oſtendit *plantas acres & penetrantes, conſtantes ſale volatili admodum acri*, ut ſunt naſturtium, cochlearia, ſinapi, armoracia, raphanus, eruca, piper, & quæ ſunt aliæ ſapore acri prædita. *Vulgò hæ plantæ dicuntur antiſcorbuticæ, & adhibentur ad corrigendum in corpore acidum*, v. g. in malo hypochondriaco, cachexiis, &c. ubi hæ ſunt uſitatiſſimæ & efficaciſſimæ: *Aquæ harum plantarum* in deſtillatione ſecum rapiunt aliquid de ſale volatili acri, cujus ratione alicujus omninò erunt efficaciæ. Per fermentationem hæ plantæ dant ſpiritum, qui tamen in ſimplicibus ante fermentationem re ipsâ non exiſtebat, ſed fit demum artis operâ per fermentationem, quatenus particulæ ſalinæ junctæ cum oleoſis volatiliſantur, & ulterioris fermentationis ope abeunt in ſpiritum.

Quæritur: An tales plantæ ſale volatili copioſo prædita pro eliciendo ſpiritu volatili ſint fermentandæ? ut inde habeatur ∽ volatilis nec ne? ſunt qui negant, ſunt etiam qui affirmant. Qui negant, dicunt, quod in fermentatione talium plantarum minimum ☿is volatilis recluſi exhalet, in quo tamen totius plantæ energia conſiſtat. Nam antiſcorbuticarum plantarum, dum fermentantur, odor ad aliquot ædes poteſt percipi, propter ☿ia volatilia copioſè exhalantia. Qui affirmant, dicunt, quod fermentatione optimè recludantur mixta, & volatiliſentur ea, quæ anteà fuerunt fixa; Quod verò ſub fermentatione iſta exhalat, paucum eſt, & vix conſideratione dignum: accedit, quod ☿ia iſta tam firmiter invicem ſibi ſint connexa, ut vix quidem avolare queant: Ita *ſpiritus cochlearia per fermentationem paratus eſt acerrimus, acrior longè illo, qui fit per abſtractionem.* Sunt tamen, qui dictas herbas deſtillant, deſtillatum à novis herbis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0506-3 DFG

herbis abstrahendo, vel istas species fermentando, egregium acquirunt spiritum.

Classis V. affert plantas odoratas & aromaticas, quales sunt salvia, rosmarinus, absinthium, pulegium, thymus, serpillum, levisticum, angelica, semen anisi, fœniculi, cumini, &c. *Constant hæ plantæ sale volatili* oleoso, & dant destillatæ aquas, quibus oleum supernatat; quod in quavis planta concentratum existit: sal fixum in capite mortuo remanet. Plantæ hæ fermentatæ quoque spiritum exhibent: sed præstat olea ex iis elicere, quia in his virtus plantarum minus est alterata. Sunt verò hæ plantæ, quoad *virtutes*, cephalicæ, stomachicæ, nervinæ, uterinæ, analepticæ, &c. unde omnes ▽as apoplecticas epilepticasque baseos loco ingrediuntur, propter ⊖ volatile aromaticum per ⅄ elevatum, partibus nervosis apprimè conducibile. Ratione virtutis oleosæ conducunt in affectibus flatulentis, quia impediunt fermentationem præternaturalem, indeque obortos flatus: sic fæniculum, coriandrum, &c. optimè flatulentias enatas dispellendo compescunt.

LECTIO V.

DE

FLORIBUS.

POst *herbas* sequuntur *Flores*, *qui in tres classes distribui possunt*: *Classis I. continet flores inodoros*, ut sunt flores nymphęæ, antirrhini, aquilegię cyani, &c. *Hi flores, inodorati dant aquas, sed inertes.* Post ▽as exhibent succos inspissandos, qui non semper rejiciendi. *Classis II. habet flores odoratos*, sed tantùm superficietenus, v. g. liliorum convallium, rosarum, violarũ, jasmini flores, hyacinthi, &c. quorum odor facilè dissipatur. Olei ex his per destillationem odorati vel parum vel nihil acquiritur: Ergò *si quid odorati habere velimus*, necessum est, ut *per infusionem id tentemus*: v. g. ex floribus Jasmini fiat S. S. S. cum oleo been; sic hoc ♁ imbuetur fragrantiâ Jasmini florum. Olea hujusmodi majoris sunt in cosmeticis, quàm Medicina momenti. Vid. *TOBIAS ALDINUS in horto Farnesiano*, cujus libri verus Autor est *PETRUS à CASTRO.*

Classis III. odoratos aromaticosque prodit flores, quorum vis est concentrata, ut sunt lavendula, thymus, serpillum. Flores hi ejusdem cum plantis aromaticis sunt virtutis, scilicet nervinæ. Destillari ex iis potest oleum, & cum spiritu vini dant verum spiritum vini aromaticum.

LECTIO VI.

DE

LIGNIS.

POst *flores* considerationem merentur *ligna*. Hæc, ut partes duræ, *omnia* ejusdem ferè sunt naturæ, & sub ignis tortura exhibent

1. *Aquam* simplicem.
2. *Spiritum* acidum.
3. *Oleum* crassum fœtidum empyreumaticum.
4. In *Capite mortuo sal fixum* cum terra nigra reperitur.

Spiritus lignorum constat ex acido & spiritu volatili ardente; si enim ille corallis aliisque corporibus fixis terreis affundatur, tunc hæc corripiunt, & detinent secum acidum spiritum, & in destillatione dimittunt spiritum ardentem volatilem, qualis ferè est spiritus vini. Spiritus lignorum egregium præbet sudoriferum. Dosis à ℥ß ad ℥j. Nam in hoc omnia penè conveniunt ligna, quod sudorem moveant, sive decoquantur, sive ex iis paretur essentia aut ∽. In specie in affectibus cutaneis & catarrhalibus essentia lignorum multum valet.

Post spiritum ligna *dant oleum*, quod est sudoriferum potentissimum, multi usus in bubonibus pestilentialibus, ulceribus, lue Venerea & similibus.

Ex lignis procedit *Fuligo*, *quæ nihil est aliud, quàm spiritus acidus ex lignis avolans, compositus ex acido volatili, & sale volatili urinoso.* Eadem dat producta, quæ dant ligna, ex quibus productis fuligo constat: scilicet

1. Phlegma,
2. Spiritum
3. Sal volatile,
4. Oleum,
5. Caput mortuum.

Spiritus fuliginis movet sudorem, & est antipleuriticum optimum, ad ℥j exhibitus. Externè unà cum emplastro ex terebinthina & fuligine egregiè convenit in febribus chronicis, pulsibus applicatus; item in ulceribus cancrosis, ratione ⊖is volatilis ⊖si, optimi est usus.

LECTIO VII.

DE

SEMINIBUS.

REstant denique *in Regno vegetabili* consideranda semina, quorum *alia nutritiva, alia alterativa seu Medica*: Illa sunt *temperata*; Hæc vel *in sapore vel odore excedunt.* Commodè verò *semina omnia ad tres revocari possunt classes.*

Classis I. continet semina, quæ tùm *sapore*, tùm & potissimùm *odore excedunt*, suntque *carminativa, quæ constant sale volatili oleoso*, ut semen anisi, fœniculi, carvi, cumini, dauci, &c. Sal hoc oleosum volatile interdum per vesicam destillando elicitur, interdum exprimi potest; & *ab hoc sale volatili oleoso vis carminativa* seu flatus dispulsiva *dependet*: *Unde hæc semina infusa in vino optimè flatus in corpore dispellunt.* Nervina quoque sunt, & convulsionibus, vulgò in corpore halitibus acribus adscendentibus adscriptis, medentur, easdem sopiendo. Talia semina dant destillando ▽as & ♁a, in quibus oleis vis earum tota residet.

In Classe II. ponuntur *semina in sapore* quàm maximè *excedentia & gustu acerrima*, ut sunt semen sinapi, cochleariæ, piperitis, &c. Hæc gaudent ⊖e volatili acri copioso, acido pauco tamen adhuc juncto; unde in scorbuto, ubi dominatur acidum illud rancidum vitiosum, valdè conducunt; item mucilaginem in intestinis hærentem abstergunt, inque affectibus renum, nec non vertigine, apoplexia, &c. valdoperè prosunt talia semina acria. Ex se nulla dant Præparata, nisi quod *fermentando exhibeant spiritum.*

In *Classe III.* se offerunt *semina temperata*, & sunt potissimum *nutritiva, quæ in se habent mucilaginem quandam in qua vis nutritiva residet.* Ista mucilago nunc magis est aquosa, ut in semine pertroselini, fænugræci, seminibus quatuor frigidis majoribus & minoribus; nunc magis oleosa, ut in semine lini, 4. frigidis majoribus & minoribus, amygdalis dulcibus, &c.

Ex seminibus his exprimitur oleũ, in quo vis nutritiva, & stimulans Venerem deprehenditur. *Et talia*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-171111-p0507-9 DFG

semina etiam *possunt subtilisari seu volatilisari, ut exhibeant spiritum*, qui in potu inebriativo, ex hordeo vel tritico parato, evadit manifestus: *Quin ex iis beneficio fermentationis elicitur spiritus ardens inflammabilis, & insigniter inebriativus.*

Ex seminibus hisce nutritivis componitur *panis*, quando scilicet illorum principia fermentativa in volatilisando impediuntur, & acida fixa unà cum reliquis particulis coguntur in massam illam vulgò notam, scilicet panem.

Panis praeparatio in legitima cumprimis consistit fermentatione, quâ, adjectione fermenti acidi volatilis, farinæ aufertur visciditas, & resolutæ partes ⊖inæ & sulphureæ quædam aliarum particularum implexu aliquantisper se extricant, fermentando volatilisantur, & in spiritum volatilem ardentem transmutantur; Antequam verò totæ hoc modo volatilisentur, clibano imposita massa torretur, unde *pars volatilisatorum salium in spiritum avolat, svavi* odore omnia replens, quibusvis perlarum aquis in virtute confortativa præferenda: vid. *BECCHERUS in Physica subterranea l. 1. Sect. 5. c. 2. §. 144.* cujus colligendi modum docet *Kergerus de Fermentat. l. 3. pag. 181. cap. 1.* pars verò altera ⊖ium nondum perfectè volatilisata, impedito fermentationis per exsiccationem motu, à reliquis particulis implicata detinetur, *facili* tamen *Vulcano in spiritum subacidum volatilem per retortam separanda*, à quo subtilis panis aciditas dependet: Vid. *Medic. Hippocrat. cap. 3. §. 4.* Qui volunt magis nutriri, comedunt semina cruda; qui verò alterari, & spirituosas seminum partes malunt, adhibent semina fermentata, vel eorum destillatum spiritum.

Et hæ sunt virtutes vegetabiliumgenerales, prout quædam horum sunt aromatica, alia acida, alia abstersiva. Hæ tamen virtutes non confundendæ cum specifica cujuslibet vegetabilis virtute, quæ in totius crasi consistit & fundata est. *Sic multæ plantæ in sapore acri conveniunt, quæ tamen ratione specifica & individualis sua virtutis à se invicem, experientia teste, differunt*: Ita absinthium & centaurium minus utraque amara & ⊖ina sunt, in eo tamen differunt, quod illud languentem consoletur stomachum; hoc specificè febribus adversetur: sic in specie sabina menstruum revocat.

Quod *de plantis* dicitur, id quoque de omnibus earum partibus verum est: *sic flores liliorum convallium* epilepsiam curant; paralyseos & anthos paralysin fugant; crocus mensibus fœmellarum dicatus observatur. *Ligna omnia in eo conveniunt, quod sudorem movent*; quoad specificam verò facultatem lignum buxi est summum anodynum, corylinum anticepilepticum, sassafras anticatarrhale; Guajacum antivenereum. Semina anisi, fœniculi, erucæ, sinapi, &c. in sapore quodammodo conveniunt; *specificâ* verò virtute semen sinapi stomacho, erucæ semen asthmati, anisi flatulentis & mammarum affectibus, fœniculi oculis succurrunt.

SECTIO III.

REGNUM ANIMALE.

IN animalibus non magna in universum est differentia, quoad producta eorum chymica, utpote quæ *in sale volatili eorum* omnia conveniunt, nisi quod insecta singulare quid præ reliquis habeant. In genere autem animalia omnia, eorumque partes, tam solidæ quàm liquidæ, constant copioso sale volatili, cumprimis oleoso, quod ignis beneficio elicitur. Ita ex pilis, cornubus, ossibus, sanguine, quin & excrementis, copiosum lege artis prolicitur sal volatile oleosum. Prædominans itaque in animalibus principium est sal urinosum, acido tamen suo saturatum; ita ut pauca sint, in quibus acidum prædominatur, quæ inter sunt *majores formicæ*, quæ & ipsæ *contusæ saltem odorem acidum spirant*; & ex his præparat *LAUREMBERGIUS aquam* suam *magnanimitatis* dictam. *Per ignis examen formicæ hæ dant spiritum acidum*, qui ♂ rodit, & in rubiginem convertit; *aciditas tamen hæc formicarum temperata est ab alcali quodam sibi debito*: id quod exinde apparet, quia ex tali formicarum spiritu elici potest ∽ urinosus alcalicus. *Sic si spiritus formicarum misceatur cum calce viva, & addatur parum aquæ frigidæ*, obortâ effervescentiâ *acquiritur spiritus urinosus*: Aliâ quoque ratione separatur ∽ urinosus ab acido, si in vitro clauso formicæ ad putrilaginem redigantur, tunc subiguntur acidum & alcali, alteranturque in urinosum spiritum, de natura alcalium.

Sal hoc *volatile animalium*, dum adhuc suogaudent vigore, est salsum, ex acido & alcali volatilibus constans, quæ duo conjuncta dant sal volatile salsum, ita tamen, ut prædominetur urinosum: Id quod apparet in specie in excrementis animalium, quæ constant acido & urinoso, ambobus volatilibus conversis in ⊖ tertiũ, nempe ⊖sum. *Modum separandi acidum ab alcali videbitis apud TACCHENIUM.*

Si animalia, eorumque partes, ignis subjiciantur examini, prodit.

(1) *Phlegma, sed spirituosum.* Non enim simplex esse phlegma exinde patet; quod si destilletur striatim prodeat, quas strias solis competere spiritibus, vel tyroni in chymia est notissimum.

(2) Succedit *sal volatile copiosum, receptaculi lateribus adhærens.* Hoc ipsum figurâ suâ suum non raro refert concretum: id quod non tam in C. C. videre est, sed observatum quoque fuit in ▽ spermatis ranarum, quod parvulas repræsentarit ranulas: sic ex pane elicitum spiritum & ⊖ volatile spicas elegantissimas retulisse relatum est: ita chymicus quidam ⊖volatile absinthii exactè figuram absinthii referre vidit.

Hoc *sal volatile animalium tam ex duris*, quàm mollibus eorum partibus, elicitum variat, pro varietate animalis. Sic in animalibus sylvestribus sal hoc acrius est quàm in domesticis, in maribus multò volatilius & penetrantius, quàm in fœminis: *in castratis* temperatius est, quàm in non castratis, propter fermentum testium deficiens, quod massæ sanguinis infusum eam reddit acriorem.

Quæritur: cùm sal volatile animalium viventium, ceu suprà monitum, sit salsum, cur in destillatione prodeat sal volatile urinosum, pauco acido stipatum? Resp. acidum illud partium animalium sub △ examine arripit ⊖ volatile urinosum, & cum eo coagulatum constituit.

(3) In destillatione animalium prodit *oleum*, quod *nihil est aliud, quàm sal volatile ab acido pingui concentratum.* Acidum verò inesse oleosis, exinde probatur, quod ♁ destillata animalium cum ⊖e volatili proprio conjuncta, tractu temporis abeant in corpus saponiforme, in signum conjunctionis mutuæ acidi & alcali, ex qua combinatione oritur sapo.

(4) Remanet *caput mortuum nigrum, terra inert, omni activitate orbata, in quo capite mortuo nihil reperitur salis fixi*; quoniam per fermentationem, & continuâ △is inspirationem omnia sunt volatilisata, ut ita nihil ⊖is fixi haberi queat; ut ut animalia subinde cum assumptis ⊖ commune assumant, & talia come-